

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 85 0 Рс 076528 20 Рев
Бања Лука, 17.2.2021. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија, Сенада Тице, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Виоланде Шубарић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља: 1.) Б.Б. из Д., и 2.) Д.Ц. из Д., које заступа Б.Ц., адвокат из Б.Л., 3.) Б. В. из М., и 4.) З.Р. из Д., које заступа В.Ц., адвокат из Б.Л., те 5.) З.Ћ. из Д. и Д.В. из Б.Л., које заступа М.Ц., адвокат из Б.Л., против тужене „Железнице Републике Српске“ а.д. Добој, коју заступа С.Р., запослена код тужене, ради заштите права из радног односа, вриједност спора 5.500,00 КМ, одлучујући о ревизијама тужитеља против пресуде Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 076528 20 Рсж од 21.2.2020. године, на сједници одржаној 17.2.2021. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизије се одбијају.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Добоју број 85 0 Рс 076528 18 Рс од 5.12.2019. године, одбијен је захтјев тужитеља да се утврди да је тужена доношењем рјешења о престанку радног односа тужитељима и то: Б.Б., број IV-3.12271/18 од 21.6.2018. године; Д.Ц., број IV -3.15906/18 од 09.08.2018. године; Б.В., број IV -3.9565/18 од 17.5.2018. године; З.Р., број IV -3.14247/18 од 17.7.2018. године; З.Ћ., број II-4.5.879/18 од 2.7.2018. године; и Д.В., број III-2.5.1.1161/18 од 28.8.2018. године – повриједила право сваког од тужитеља (на кога се појединачно рјешење односи) на једнако поступање у погледу права на рад и права на доступност радних мјеста под једнаким условима у односу на остале жељезничке раднике, који у процесу реорганизације код тужене не остваре услове из члана 116а. став 2. Закона о жељезницама Републике Српске, као и у односу на раднике на које се у погледу услова за престанак радног односа примјењује члан 175. став 1. тачка 2. Закона о раду; те да се слиједом тога пониште као незаконита побијана рјешења тужене ближе означена у ставу II изреке пресуде и наложи туженој да сваком од тужитеља накнади материјалну штету на име изгубљене зараде и то:

- тужитељици Б.Б., у износу од 5.013,87КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 1) изреке првостепене пресуде,
- тужитељици Д.Ц., у износу од 4.448,32 КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 2) изреке првостепене пресуде,

- тужитељу Б.В., у износу од 5.839,47 КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 3) изреке првостепене пресуде,
- тужитељу З.Р., у износу од 6.380,49 КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 4) изреке првостепене пресуде,
- тужитељу З.Ђ., у износу од 4.477,77 КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 5) изреке првостепене пресуде и
- тужитељу Д.В., у износу од 2.117,78 КМ, са законском затезном каматом на појединачне мјесечне износе и за периоде означене у ставу III тачка 6) изреке првостепене пресуде,

као и захтјев, да се наложи туженој да тужитеље врати на рад и распореди на послове које су обављали прије престанка уговора о раду или на друге одговарајуће послове и одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Добоју број 85 0 Рс 076528 20 Рсж од 21.2.2020. године, жалбе тужитеља су одбијене и првостепена пресуда је потврђена.

Тужитељи ревизијама побијају другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права и предлажу да се ревизије усвоје и оспорена пресуда преиначи (не наводећи ревизионе приједлоге) или да се ревизије усвоје и суд поступи у складу са својим овлаштењима.

Тужена у одговору на ревизије оспорава њихове наводе и предлаже да се ревизије одбаце као недозвољене или одбију као неосноване.

Ревизије нису основане.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да се утврди да је тужена доношењем рјешења ближе означених у изреци првостепене пресуде, повриједила њихово право на једнако поступање у погледу права на рад и доступност радних мјеста под једнаким условима, да се пониште та рјешења и да се тужена обавезе да им накнади материјалну штету због изгубљене зараде са каматом у износима, као у изреци првостепене пресуде и да их врати на рад и распореди на исте или друге одговарајуће послове, уз накнаду трошкова поступка.

Расправљајући о овако постављеним тужбеним захтјевима првостепени суд је утврдио: да су тужитељи били радници тужене и да им је радни однос престао, на основу побијаних рјешења ближе означених у изреци првостепене пресуде, чије поништење се овдје тражи; да је тужитељица Б.Б., по занимању економски техничар, IV степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа била распоређена на радно мјесто референт за обрачун плата, у Сектору рачуноводство и да је у вријеме доношење спорног рјешења имала 40 година пензијског стажа и 61 годину живота; да је тужитељица Д.Ц., по занимању економски техничар, IV степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа била распоређена на радно мјесто референт за обрачун плата, у Сектору рачуноводство и да је у вријеме доношења спорног рјешења имала 40 година пензијског стажа и 64 године живота; да је тужитељ Б.В., по занимању прегледач кола, IV степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа био распоређен на радно мјесто референт за складишне послове у Сектору за набавку и продају и да је у вријеме доношења спорног рјешења имао 40 година пензијског стажа и 61 годину живота; да је тужитељ З.Р., по занимању „инжињер орган. и менаџ.“ VI степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа био распоређен на радно мјесто главни инжињер „за

праћење и обр. страних кола“, у Сектору за експлоатацију и да је у вријеме доношења спорног рјешења имао 40 година пензијског стажа и 60 година живота; да је тужитељ З.Ђ., по занимању економиста унутрашњег промета, VI степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа био распоређен на радно мјесто референт за економске послове, у Секцији за одржавање шинских возила Добој и да је у вријеме доношења спорног рјешења имао 40 година пензијског стажа и 62 године живота; и да је тужитељ Д.В., по занимању електотехничар за ТК уређаје, IV степен стручне спреме, да је прије престанка радног односа био распоређен на радно мјесто „мех. прев. одржавања у РЈ ТК Бања Лука и да је у вријеме доношења спорног рјешења имао 40 година пензијског стажа и 58 година, 4 мјесеца и 12 дана живота; да су сви тужитељи након престанка радног односа остварили право на пензију и то: Б.Б., по рјешењу Фонда пензијског и инвалидског осигурања Републике Српске (даље: Фонда ПИО) од 9.7.2018. године, право на старосну пензију, почев од 30.6.2018. године; Д.Ц., по рјешењу Фонда ПИО од 17.8.2018. године, право на старосну пензију, почев од 14.8.2018. године; Б.В., по рјешењу Фонда ПИО од 7.6.2018. године, право на старосну пензију, почев од 23.5.2018. године; З.Р., по рјешењу Фонда ПИО од 2.8.2018, право на старосну пензију, почев од 18.7.2018. године; З.Ђ., по рјешењу Фонда ПИО од 10.7.2018. године, право на старосну пензију, почев од 1.9.2018. године и Д.В., по рјешењу Фонда ПИО од 10.9.2018. године, право на старосну пензију, почев од 1.9.2018. године; да је тужена прије доношења спорних рјешења сачинила Анализу пословања број: 19621-2/16 од 11.11.2016. године, у којој је, између осталог, наведено да тужена ради са 50% капацитета и да је неопходно свести број радника на оптималан број; да је Влада Републике Српске прихватила ту Анализу, као и приједлог Плана реорганизације, који је подржала и Свјетска банка.

Одлуке нижестепених судова засноване су на закону.

Одредбом члана 175. тачка 2. ЗР је прописано, да радни однос престаје када радник наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања. ЗЖРС, представља *lex specialis* у односу на ЗР, када су у питању радни односи жељезничких радника које дефинише одредба члана 2. тачка 12. тог закона.

Одредбом члана 116а. ЗЖРС прописано је да жељезничким радницима радни однос престаје: истеком рока на који је заснован; када радник наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања; споразумом између радника и послодавца; отказом уговора о раду од стране радника или послодавца; одлуком надлежног суда; на захтјев родитеља или старатеља радника млађег од 18 година живота и смрћу радника (став 1.). Сагласно одредби члана 116а. став 2. ЗЖРС, изузетно - мимо разлога наведених у ставу 1. ове законске одредбе, у случају када се приступи реорганизацији у жељезницама Републике Српске, жељезничком раднику радни однос престаје када наврши 40 година пензијског стажа и године живота утврђене чланом 42. став 1. и чланом 178. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању (у даљем тексту: ЗПИО).

Према одредби члана 42. ЗПИО осигураник који нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа, а чланом 178. став 1. истог Закона је прописано да изузетно од члана 42. став 1, осигураник са 40 година пензијског стажа има право на старосну пензију: у 2012. години без обзира на године живота; у 2013. години када наврши 56 година живота; у 2014. години 56. година и 4 мјесеца и тако редом до 2017. године (која је релевантна за рјешење ове правне ствари) у којој има право на старосну пензију када, уз пензијски стаж од 40 година, наврши 57 година и 4 мјесеца живота.

Из наведених законских одредби произлази, да одредбом члана 116а. став 2. ЗЖРС није прописан услов за остваривање права на старосну пензију, већ ова одредба императивно прописује да жељезничком раднику престаје радни однос, по сили закона, када се приступи реорганизацији у жељезницама Републике Српске и када наврши 40 година пензијског стажа и године живота утврђене чланом 42. став 1. и чланом 178. став 1. ЗПИО.

Тужена је током поступка доказала да је приступила реорганизацији и да тужитељи на дан доношења спорних рјешења о престанку радног односа, имају навршених 40 година пензијског стажа и 62, односно 58 година живота, чиме су се остварили законом прописани услови (члан 116а. став 2. ЗЖРС) за престанак радног односа тужитељима код тужене, слиједом чега су рјешења, чије се поништење овдје тражи, супротно ревизионим наводима ревидената, законита.

С обзиром на изложено, тврдње тужитеља да је доношењем побијаних рјешења нарушен принцип равноправности, односно једнаког поступања (који прописује одредба члана 2. ЗЗД), односно да наведена одредба ЗЖРС, на којој су утемељена спорна рјешења, није у складу са Уставом Босне и Херцеговине, Уставом Републике Српске и одредбама Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода, нису основане. У прилог оваквог закључка је и чињеница, да је одлуком Уставног суда Републике Српске број: У-31/18 од 20.12.2018. године, одбијен приједлог за утврђење неуставности члана 116а. став 2. ЗЖРС.

Према одредби члана 19. ЗР радник не може бити стављен у неравноправан положај приликом остваривања права по основу рада због расе, етничке или националне припадности, боје коже, пола, језика, религије, политичког или другог мишљења и убјеђења, социјалног поријекла, имовног стања, чланства или нечланства у синдикату или политичкој организацији, физичког и душевног здравља и других обиљежја која нису у непосредној вези са природом радног односа. Чланом 2. ЗЗД је прописано, да заштићени основи представљају кључни елемент дискриминације и различито третирање особа постаје дискриминација само уколико се заснива на једном од заштићених основа. Овим одредбама, је установљена забрана повреде једнаког поступања.

Тужитељи у овој парници, сагласно одредби члана 12. став 1. тачка а) и тачка б) ЗЗД траже, утврђење дискриминације (деклараторни антидискриминацијски захтјев) и отклањање дискриминације (реститутивни захтјев).

Непосредна дискриминација, према члану 3. став 1. ЗЗД постоји ако се лице или група лица, због њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај или би могли бити стављени у неповољнији положај. Први услов за утврђење непосредне дискриминације је доказ о неповољном положају који се може успоредити са поступањем према другом лицу у сличној ситуацији. Обавеза лица која се позива на овај вид дискриминације јесте, да увјери суд да постоје лица са којима се повољније поступило или би се повољније поступило, а да је при томе једина разлика између њих правно заштићена основа.

Индириктна дискриминација (члан 3. став 2. ЗЗД) постоји када наизглед неутрална норма, критериј или пракса имају дискриминирајуће ефекте на лица која припадају некој групи која има заштићене карактеристике. Не ради се, дакле, о различитом третману у односу на друге у истој или сличној ситуацији, већ о једнаком третману оних који би морали, због неке своје заштићене карактеристике, бити другачије третирани како не би били доведени у неповољан положај. Према одредби члана 15. став 1. ЗЗД, у случајевима када лице или група лица наводе чињенице у поступку из члана 12. овог закона поткријењујући наводе о томе да је забрана дискриминације прекршена, наводни прекршилац дужан је да докаже да није прекршио принцип једнаког поступања, односно забране дискриминације у предмету расправе.

За основаност тужбеног захтјева из основа дискриминације мора се утврдити, да је до стављања у неједнак положај дошло због једног од забрањених основа (члан 2. став 1. и члан 5. ЗЗД), тако да заштићени основи представљају кључни елемент дискриминације и различито третирање лица постаје дискриминација, само уколико се заснива на једном од заштићених основа (по основу расе, језика, вјере, етничке припадности, политичког или другог мишљења и убјеђења и друго,) или ако се докаже да је наводна жртва дискриминације, због неке своје заштићене карактеристике, морала бити другачије третирана како не би била доведена у неповољан положај.

Према чињеничном утврђењу нижестепених судова, које сагласно одредби члана 240. став 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03 до 61/13, даље: ЗПП), не може бити предмет побијања у ревизионом поступку, тужитељима је радни однос код тужене престао примјеном законске одредбе императивног карактера. Одлазак у старосну пензију иначе диктирају године живота сваког појединца, прописане законом. Околност, као у конкретном случају, да је законом прописано да свима који у одређеној години пуне одређене године живота, престаје радни однос у ситуацији када се приступи реорганизацији Жељезница Републике Српске, не значи да постоји неједнако поступање у односу на све друге раднике који немају те године живота, односно који уопште не раде у Жељезницама Републике Српске, како то желе приказати ревиденти.

Тужба за утврђење - овдје се тражи утврђење да је дошло до неједнаког поступања (дискриминације), по природи ствари, подразумјева утврђење да се ради о таквом поступању које је тужитеље ставило у неповољнији положај у односу на неке друге. У конкретном случају тужитељи нису учинили вјероватним да су дискриминисани, односно да би њихов положај био бољи да је њихов радноправни статус рјешаван на начин да су проглашени технолошким вишком (на што се указује у ревизијама ревидената). У конкуренцији са осталим радницима који би добили такав статус, с обзиром на стање у којем се налазила тужена - да је радила само са 50% капацитета, да је због тога успостављена нова унутрашња макроорганизација, да је постојао велики број вишка радника (само до краја 2017. године, према приложеној анализи, тај број је требало смањити за 500 радника, а у наредним годинама за још 500), мало је вјероватно да би тужитељи били у бољој позицији да су проглашени технолошким вишком, нити су тужитељи то доказали.

Насупрот томе, тужена је доказала да је при доношењу спорних рјешења примјенила императивну законску одредбу (члан 116а. став 2. ЗЖРС) и да је према свим радницима који су се нашли у истој ситуацији једнако поступила. О дискриминацији би се евентуално радило, само у случају да тужена за неке раднике, на које се може, односно

мора примјенити цитирана законска одредба, није донијела рјешење о престанку радног односа, што тужитељи током поступка, а ни у ревизијама и не тврде.

Позивање ревидената на одлуку Уставног суда Републике Србије и Уставног суда Босне и Херцеговине није од утицаја на законитост и правилност побијане пресуде, јер се у тим случајевима и у овој правној ствари ради о другачијој чињеничној и правној ситуацији.

Другостепени суд је оцијенио жалбене приговоре тужитеља при чему је, супротно наводима ревизије нашао, да исти не доводе у сумњу правилност првостепене пресуде.

С обзиром на разлоге садржане у образложењу ове пресуде, ни остали ревизиони наводи тужитеља, нису основани.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 248. ЗПП, одлучено као у изреци.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

Тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић